

І. П. Тимошенко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7885-3685>
О. М. Мякишевська,
к. е. н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-9739-3508>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.15.126

ДОМОГОСПОДАРСТВО В СИСТЕМІ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН

I. Tymoshenko,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Corporate Finance
and Controlling, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
O. Miakyshevska,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Corporate Finance and Controlling,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

THE HOUSEHOLD IN THE SYSTEM OF FINANCIAL RELATIONS

Стаття присвячена поглибленню теоретичних засад домогосподарства в контексті визначення його місця в системі фінансових відносин. Зокрема, здійснено класифікацію домогосподарств за ознаками фінансової інклюзії та мірою включення в систему фінансових відносин. Розкрито зміст та детермінанти фінансових відносин. Запропоновано визначення системи цих відносин як складного комплексу взаємодій, процесів та інституцій, що регулюють рух фінансових ресурсів в економіці, включаючи управління грошовими потоками, кредитування, інвестування, обмін валют, забезпечення фінансової стабільності та розвиток фінансових інструментів і послуг. Авторами визначено та схематично показано місце домогосподарств в системі фінансових відносин крізь призму руху та цільового призначення вхідних і вихідних грошових потоків між секторами національної економіки, а також всередині самого домогосподарства. Визначено, що ініціативою такого руху буде прийняття домогосподарством певного фінансового рішення.

The article is devoted to deepening the theoretical foundations of the household in the context of determining its place in the system of financial relations. It has been found that scientific literature lacks a systematic approach to covering the participation of households in financial relations both internally and with the external environment, which determines the relevance of the research topic.

The classification of households is carried out according to the criteria of financial inclusion (high, medium, and low levels) and the degree of integration into the financial relations system (open, mezzanine, closed). The content and determinants of financial relations are revealed, namely interaction, resource distribution, risk and profit, regulation and supervision, liquidity and credit, globalization and integration, innovation and technology, and financial inclusion. A definition of the financial relations system is proposed as a complex set of interactions, processes, and institutions that regulate the movement of financial resources in the economy, including cash flow management, lending, investing, currency exchange, ensuring financial stability, and developing financial instruments and services.

The place of households in the financial relations system is outlined and schematically illustrated through the following steps: 1) the composition of the subjects of relations is identified; 2) directions of interaction between them are determined; 3) all of this is summarized and presented in a financial relations map. In particular, it is argued that financial relations may arise not only between households and sectors of non-financial corporations, financial corporations, general government, and non-profit institutions, but also with other households and within a given household itself. It is substantiated that the manifestation of financial relations is the movement of different types of incoming and outgoing cash flows, taking into

account their intended purpose, while their initiation is caused by the household's financial decision-making. It is noted that the nature of financial relations and their manifestation will be influenced by the household's classification type according to various criteria.

Ключові слова: домогосподарство, фінансові відносини, система фінансових відносин, фінансова інклюзія, грошові потоки, сектори національної економіки.

Key words: household, financial relations, financial relations system, financial inclusion, cash flows, sectors of national economy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки та фінансової системи держави зростає значення домогосподарств як активних суб'єктів фінансових відносин. Вони не лише формують попит на фінансові ресурси, але й виступають джерелом заощаджень, інвестицій та споживчої активності. Домогосподарства відіграють важливу роль у функціонуванні фінансових інститутів, впливають на структуру грошових потоків та фінансову стабільність національної економіки загалом.

Попри зростаючий інтерес до цієї тематики, у науковій літературі недостатньо комплексних досліджень, присвячених ролі домогосподарств у системі фінансових відносин. Значна частина робіт зосереджена на макроекономічних аспектах функціонування фінансової системи, залишаючи поза увагою фінансову поведінку домогосподарств як інституційних одиниць. Такий підхід ускладнює розуміння їхньої взаємодії з іншими секторами економіки та знижує ефективність фінансової політики, орієнтованої на підвищення рівня фінансової інклюзії населення.

У цьому контексті актуальним є дослідження економічної природи домогосподарств, визначення їхнього місця у системі фінансових відносин, а також обґрунтування підходів до оцінки їхнього впливу на фінансову стійкість держави. Розв'язання цієї проблеми має як теоретичне, так і прикладне значення для розробки інструментів регіонального розвитку, підвищення ефективності перерозподілу фінансових ресурсів і формування дієвої фінансової політики в умовах соціально-економічних трансформацій.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Попри значний інтерес вітчизняної наукової спільноти до теми фінансів домогосподарств, а також до фінансових відносин в цілому, праць, які б містили ґрунтовні дослідження щодо визначення місця домогосподарств саме у системі фінансових відносин, бракує. Певною мірою це питання висвітлювали О. Зухба, А. Ярина, О. Брежнева-Єрмоленко, М. Тарасюк, О. Ігнатова Г. Чмерук та О. Стороженко. Віддаючи належне науковому доробку вказаних вище авторів, зазначимо, що системно ніхто з них не вирішив поставлене завдання. Окрім того, ми вважаємо за необхідне також візуалізувати запропоноване бачення місця домогосподарства в системі фінансових відносин, що також не було зроблено раніше.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою цієї статті є поглиблення теоретичних засад домогосподарства в контексті визначення його місця в системі фінансових відносин. У зв'язку з цим ми ставимо наступні завдання: розкрити зміст та детермінанти фінансових відносин, дати визначення системі цих відносин, показати місце у цій системі домогосподарств крізь призму руху вхідних та вихідних грошових потоків між секторами національної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Перш, ніж перейти до деталізації ролі домогосподарства як суб'єкта фінансових відносин та характеристики останніх, ми пропонуємо приділити декілька слів темі класифікації домогосподарств, оскільки це допоможе поглибити розуміння як їх сутності, так і специфіки взаємодії учасників всередині домогосподарства й поза ним із зовнішнім середовищем.

Дане питання вивчали чимало науковців: О. Зухба [1, с. 47—53], Т. Кізима [2, с. 42], Ю. Станкевич [3, с. 10], Д. Богиня, С. Бурлуцький [4, с. 68], [5, с. 80], І. Зятковський [6, с. 244], С. Мостенець [7, с. 69—70], Л. Дмитриченко [8, с. 334—339], Л. Піддубна [9, с. 9—10]. Не вдаючись у подробиці результатів дослідження такої класифікації, ми узагальнимо перелік ознак, за якими вона була здійснена вказаними авторами: за типом економічної системи, за стадією суспільно-технологічного розвитку, за формою зайнятості учасників домогосподарства, за власністю на ресурси, за майновим станом та наявністю житла, за ступенем залучення в процес суспільного виробництва, за моделлю пристосування до змін умов праці, за моделлю розподілу продукту і доходу, за характером виконуваних функцій, за джерелом доходу, за територіально— регіональною приналежністю, за стадією життєвого циклу, за приналежністю до сім'ї, за видом шлюбних відносин, за характером розподілу влади, за ступенем соціальної мобільності, за ступенем ексклюзивності, за кількістю учасників, за рівнем доходу (платоспроможністю), за видами економічної діяльності, за ступенем адаптації до нововведень та інновацій, за характером гомеостатичних процесів всередині домогосподарства, за характером участі в економічних процесах, за участю в управлінні бізнесом та за його величиною.

В контексті нашого дослідження ми доповнили цю класифікацію, виокремивши види домогосподарств залежно від ступеня фінансової інклюзії і включення в систему фінансових відносин.

Розуміючи фінансову інклюзію як рівноправний доступ і доступність фінансових послуг для всіх верств суспільства, що сприяє участі кожного його члена в економіці та розширенню фінансових можливостей, вважаємо цю класифікаційну ознаку суттєвою в контексті поділу домогосподарств на види. Тут ми виокремлюємо:

- домогосподарства з високим рівнем фінансової інклюзії, які мають доступ до повного спектру фінансових послуг (банківські рахунки різних типів, кредити, інвестиції, страхування), а також можуть користуватися сучасними фінансовими технологіями (онлайн-платежі, мобільні гаманці, веб-банкінг, електронні гроші тощо);

- домогосподарства із середнім рівнем фінансової інклюзії, які користуються базовими фінансовими послугами (базові банківські рахунки чи споживчі кредити), але не використовують широкий спектр фінансових інструментів і не мають доступу до всіх можливостей фінансової системи;

- домогосподарства з низьким рівнем фінансової інклюзії, які мають обмежений або жодного доступу до формальних фінансових послуг через фінансові обмеження, географічну віддаленість, відсутність документів або низький фінансовий чи кредитний рейтинг, використовують лише неформальні фінансові послуги або можливості, такі як мікрокредити, грошові відносини в спільноті тощо.

Ми вважаємо, що рівень фінансової інклюзії значною мірою впливає на місце домогосподарств в системі фінансових відносин, про що йтиметься далі. З огляду на мету статті важливо розуміти міру їх включення у цю систему. В цьому контексті ми розрізняємо:

- закриті домогосподарства, які зосереджуються на внутрішніх відносинах серед своїх учасників;

- мезонінні домогосподарства, які опікуються як внутрішніми фінансовими відносинами, так і взаємодією з іншими зовнішніми суб'єктами (державою, підприємствами, фінансовими інституціями, іншими домогосподарствами);

- відкриті домогосподарства, які активно взаємодіють та цілеспрямовано вибудовують фінансові відносини з іншими зовнішніми суб'єктами.

Остання класифікація дає нам можливість зрозуміти складний і багатоаспектний характер фінансових відносин, у яких може перебувати домогосподарство. Тому надалі ми зосередимо свою увагу на визначенні місця домогосподарства в системі фінансових відносин, що потребує від нас чіткого розуміння понятійного апарату.

Ми вважаємо цілком слушним підхід Т. Черничко до визначення фінансових відносин як частини економічних відносин, яка пов'язана з формуванням та використанням фінансових ресурсів з метою: здійснення економічних, соціальних, політичних та інших функцій сучасної держави; забезпечення розширеного відтворення на макро- та мікроекономічному рівнях; участі у відносинах обміну для задоволення потреб господарських суб'єктів та населення [10, с. 105].

Фінансові відносини охоплюють різноманітні аспекти, які ми пропонуємо виокремити наступним чином:

1. Взаємодія: фінансові відносини охоплюють численні організації та осіб, які контактують у комплексній,

розгалуженій мережі зв'язків. Сюди входять підприємства, уряди, фінансові установи, домогосподарства, й усі вони беруть участь у транзакціях, інвестиціях і запозиченнях/кредитах.

2. Розподіл ресурсів: формування відносин відбувається довкола розподілу фінансових ресурсів між різними секторами економіки, що визначає потік коштів і впливає на економічне зростання та розвиток.

3. Ризик і прибуток: фінансові відносини передбачають управління ризиками та пошук прибутку від інвестицій. Щоб збалансувати ризик і потенційні прибутки, використовуються різні фінансові інструменти та стратегії.

4. Регулювання та нагляд: існує потреба в регуляторній базі та нагляді для забезпечення чесної практики, стабільності ринку, захисту споживачів і загальної цілісності фінансових операцій.

5. Ліквідність і кредит: фінансові відносини включають питання ліквідності (наявність готівки або активів для негайних потреб) і кредиту (доступ до запозичень), обидва з яких мають вирішальне значення для функціонування ринків і економічної діяльності.

6. Глобалізація та інтеграція: у сучасному взаємопов'язаному світі фінансові відносини стають все більш глобальними, а операції виходять за національні кордони. Ці процеси вимагають координації та співпраці між різними фінансовими системами та регуляторними органами.

7. Інновації та технології: ландшафт фінансових відносин постійно розвивається разом із технологічним прогресом. FinTech сьогодні змінює спосіб надання, доступу та використання фінансових послуг.

8. Фінансова інклюзія (про що йшлося вище): вона є характерною рисою сучасних фінансових відносин, що спрямовані на зменшення диспропорцій і розширення можливостей маргіналізованих або недостатньо обслуговуваних громад.

Ці особливості разом формують динаміку та функціонування фінансових відносин в економіці, впливаючи на економічне зростання, стабільність і добробут окремих домогосподарств, організацій та установ.

З'ясувавши зміст фінансових відносин як таких, ми можемо перейти до трактування їхньої системи, яку ми пропонуємо розглядати як складний комплекс взаємодій, процесів та інституцій, що регулюють рух фінансових ресурсів в економіці, включаючи управління грошовими потоками, кредитування, інвестування, обмін валют, забезпечення фінансової стабільності та розвиток фінансових інструментів і послуг. Відразу зауважимо, що не так багато науковців вивчали це питання, концентруючи свою увагу на понятті "фінансова система", яке ми вважаємо близьким, проте не тотожним, оскільки в системі фінансових відносин увага має бути сконцентрована не на інституційній структурі, а саме на характері взаємодії її елементів.

Також хочемо зауважити, що питання фінансових відносин домогосподарств також перебували у фокусі невеликого числа науковців. Тут варто згадати результати дослідження А. Яриної та О. Брежнєвої-Єрмоленко, які розглядали домогосподарство як відкриту систему, яка взаємодіє із зовнішнім оточенням і здатне реагувати на зміни в економіці, суспільстві, технологіях

тощо [11, с. 117]. І хоча авторки не дають визначення фінансовим відносинам, однак ми погоджуємося з їх тезою про те, що доречно розглядати внутрішні та зовнішні фінансові відносини домогосподарств. Аналогічної думки притримується й О. Зухба, однак в обох випадках у складі внутрішніх фінансових відносин називаються елементи, з доречністю включення яких ми хочемо посперечатися. Зокрема, в обох працях у складі внутрішніх фінансових відносин домогосподарств згадується інвестування у матеріальні та фінансові активи, зміст яких зводиться до заощаджень з метою або придбання товарів тривалого вжитку, або ж розміщення у банківські вклади, валюту, золото тощо [11, с. 118; 1, с. 217]. Однак у випадку здійснення інвестицій відбувається рух грошових потоків за межі домогосподарства, а тому їх варто віднести до прояву зовнішніх фінансових відносин цього суб'єкта.

Також недоліком ми вважаємо те, що в обох випадках схема, яка б відображала місце домогосподарства в системі фінансових відносин, була або неповною, або акцентувала увагу не на аспекті відносин. А. Ярина та О. Брежнева-Єрмоленко лише відобразили, з ким із зовнішніх суб'єктів взаємодіє домогосподарство і факт наявності внутрішніх фінансових відносин [11, с. 118]. У той же час О. Зухба, яка назвала один із підрозділів своєї монографії "Домогосподарство в системі фінансових відносин", досліджувала радше його місце у фінансовій системі національної економіки, запропонувавши схему, де акцент було зроблено на складі суб'єктів, видах доходів і їх спрямуванні [1, с. 207].

Надалі при побудові схеми, яка відображатиме домогосподарство як складову системи фінансових відносин, ми також будемо виходити з тези про необхідність врахування внутрішніх відносин. Це підтверджується словами М. Тарасюка про те, що посилення впливу ринку на життєдіяльність домогосподарств підвищило необхідність побудови оптимальних фінансових взаємовідносин також між членами домогосподарства, що зумовлено потребою у формуванні фінансових ресурсів для задоволення не тільки особистих потреб, а й для фінансування витрат, пов'язаних із участю у домогосподарстві [12, с. 12].

Побудова схеми системи фінансових відносин і відображення у ній місця домогосподарств потребує виконання послідовних кроків: 1) з'ясування складу суб'єктів відносин; 2) визначення напрямів взаємодії між ними; 3) відображення на цій основі карти фінансових відносин.

Перше з наведених завдань викликає також певні дискусії. Так, О. Ігнатова стверджує, що фінанси домогосподарств через неперервні вхідні та вихідні грошові потоки взаємодіє зі сферою державних фінансів, сферою недержавних підприємств та організацій, сферою фінансового ринку та сферою страхування [13, с. 140—141]. В даному випадку ми не згодні з доречністю відокремлення страхового ринку, який за своєю природою є складовою ринку фінансового. Також авторка не згадує, що домогосподарство може мати внутрішні взаємини. Цей аспект у своїй праці врахував М. Тарасюк, вказавши, фінансові відносини можуть виникати між окремими членами всередині домогосподарства, а також між домогосподарством та бюджетами різних рівнів, госпо-

дарючими суб'єктами, фінансово-кредитними установами [12, с. 13].

При цьому жоден зі згаданих вище авторів не вказує на той факт, що домогосподарство може взаємодіяти з іншими домогосподарствами. Також вони не згадують представників такого сектору національної економіки, як некомерційні організації, що обслуговують домогосподарства шляхом надання їм неринкових послуг, та чиї ресурси формуються за рахунок добровільних внесків. Ми ж у своїй роботі будемо керуватися групуванням суб'єктів фінансових відносин за секторальним принципом, який використано у Класифікації інституційних секторів економіки України [14]. Відповідно до нього ми будемо розрізняти сектор нефінансових корпорацій, сектор фінансових корпорацій, сектор загального державного управління, сектор некомерційних організацій і власне сектор домашніх господарств.

Далі ми маємо з'ясувати, які фінансові взаємодії виникають між названими вище суб'єктами. І тут ми апелюємо до тези Г. Чмерук та О. Стороженко, що матеріальним відображенням фінансових відносин є грошові потоки [15, с. 95]. З цієї точки зору для нас буде цікавим звернутися до схеми, яка відображає місце домогосподарства в так званій моделі кругових (в деяких джерелах — економічних) потоків. Схеми дещо відрізняються між собою за наповненням залежно від типу економічної системи та ступеня деталізації.

Найбільш вдалою виходячи з нашого наукового завдання ми вважаємо розширену модель макроекономічного кругообігу у змішаній відкритій економіці із зовнішнім сектором, поданим у формі зовнішніх торговельних та фінансових зв'язків, запропоновану І. Малим, І. Радіоною, Т. Куценко, Н. Федірко та іншими членами авторського колективу [16, с. 16]. Вона є найбільш деталізованою, а також дозволяє врахувати фактор відкритості економіки. У нашій статті ми будемо виходити з доцільності дослідження саме відкритого домогосподарства, яка активно взаємодіє з іншими суб'єктами фінансових відносин і може проявляти ширший спектр фінансової поведінки. Тому названа вище схема буде взята за основу з тією різницею, що в її центрі буде розміщено домогосподарство, враховано усі сектори економіки, однак виключеним буде зовнішній сектор по причині того, що ми не будемо розділяти суб'єктів фінансових відносин за ознакою резидентності. Тому, для прикладу, якщо у домогосподарстві будуть взаємодіяти з банком, то це може бути банк як в межах національних кордонів, так і зарубіжний, — на природу відносин це не вплине.

І насамкінець, перш ніж перейти до побудови схеми, маємо з'ясувати, що ініціюватиме виникнення фінансових відносин і що буде їх проявом. Якщо щодо останнього ми визначили, що це будуть різні типи вхідних та вихідних грошових потоків, а також їх цільове призначення, то ініціація їх появи буде обумовлена прийняттям домогосподарством певних фінансових рішень. Тепер, розуміючи, усі аспекти функціонування системи фінансових відносин, пропонуємо на рис. 1 розглянути, яким же буде у ній місце саме домогосподарств.

Коментуючи наведену на рис. 1 карту, яка відображає систему фінансових відносин, зазначимо, що нашим завданням було ідентифікувати в системі її координат

саме домогосподарство і показати, які фінансові відносини виникають як всередині нього, так і зовні. Тому ми не досліджуємо і не висвітлюємо у цій роботі характер зв'язків між іншими суб'єктами (фінансовими та нефінансовими корпораціями, органами державного управління, некомерційними організаціями), проте відмічаємо існування таких за допомогою вказівників.

Особливу увагу хочемо звернути на ті моменти, які або не висвітлені, або ж показані побіжно в науковій літературі, зокрема, на структуру внутрішніх фінансових відносин домогосподарства. Якщо мова йде про домогосподарство сімейного типу, то тут можливе формування як спільного сімейного бюджету, так і особистих бюджетів. Планувати спільні витрати можуть також й учасники несімейних домогосподарств, однак характер і структура таких витрат звісно будуть іншими (наприклад, спільна оплата житла чи комунальних послуг, в той час як продукти харчування можуть купуватись кожним учасником окремо за рахунок особистого бюджету). Окрім того, ми допускаємо існування всередині домогосподарства кредитних відносин.

Що стосується зовнішніх фінансових відносин, які можуть виникати між окремим домогосподарством і представниками інших секторів економіки, то тут ми їх деталізуємо та доповнюємо. Наприклад, низка авторів, праці яких ми розглядали вище, при згадці фінансових відносин між фінансовими інституціями та домогосподарствами переважно вказують на рух грошових коштів, обумовлених депозитами, кредитами, страховими внесками та страховим відшкодуванням. При цьому вони не згадують, що учасники домогосподарства можуть бути працівниками цих установ і отримувати заробітну плату, а також те, що відносини можуть виникати й з іншими фінансовими посередниками, як от недержавні пенсійні фонди (НПФ), інститути спільного інвестування (ІСІ), торговцями цінними паперами, що обумовлює відповідний рух грошових коштів. Також ми доповнили карту системи фінансових відносин такою групою суб'єктів, як некомерційні організації, які можуть не лише бути отримувачами коштів від домогосподарств-донорів та членів, а й виступати в ролі роботодавців і надавати грошову допомогу, гранти, стипендії тощо іншим особам.

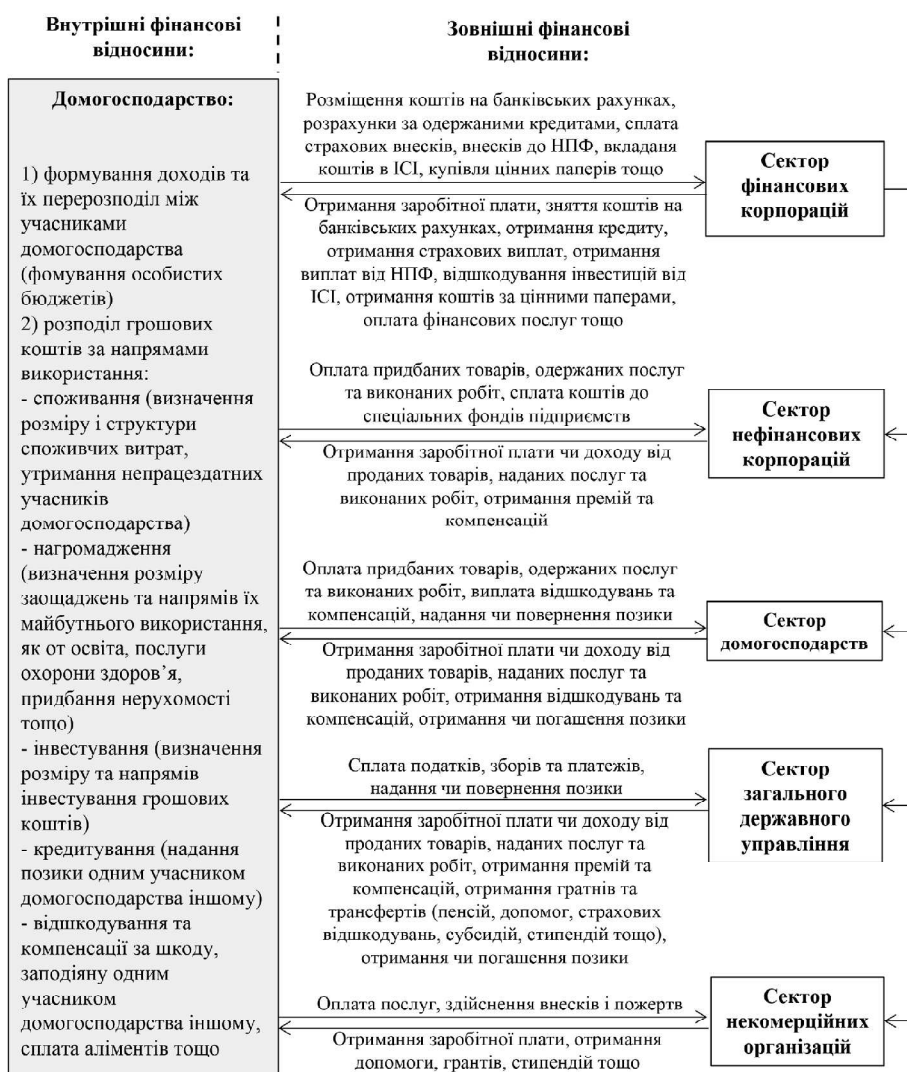

Рис. 1. Домогосподарство в системі фінансових відносин

Джерело: розроблено автором.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, як бачимо, домогосподарство є активним суб'єктом системи фінансових відносин, які є неоднорідними, стійкими і водночас варіативними, а також такими, що постійно розвиваються та міняються в умовах ринкової економіки. Виникають вони тоді, коли домогосподарство чи його окремий учасник приймає певне фінансове рішення, обумовлене його фінансовою поведінкою.

Слід розуміти, що характер фінансових відносин в рамках цієї системи для самих домогосподарств буде визначатися низкою чинників, про які, зокрема, йшлося вище в рамках класифікації. Мова йде і про рівень відкритості суб'єкта, і про рівень його фінансової інклюзивності. Проте перелік цих детермінант не є чітко визначеним і систематизованим у науковій літературі. Тому напрямом подальших досліджень у цій сфері ми вбачаємо саме виокремлення та узагальнення чинників, які впливають на фінансову поведінку домогосподарства та характер його взаємодії з усіма учасниками системи фінансових відносин.

Література:

1. Зухба О.М. Інститут домогосподарства в національній економіці: монографія. Донецьк: Донбас. 2014. 512 с.
2. Кізіма Т. О. Фінанси домогосподарств: концептуальні засади теорії і практики: дис. д-ра екон. наук: 08.00.08. Тернопіль: ТНЕУ. 2011. 466 с.
3. Станкевич Ю.Ю. Домогосподарство в ринковій економічній системі та його відображення у світовій економічній думці ХХ століття: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.01. Київ: КНЕУ ім. В. Гетьмана. 2010. 21 с.
4. Богиня Д., Бурлуцький С. Домогосподарство: гомеостатичний підхід. Економічна теорія. 2014. № 3. С. 60—71.
5. Зятковський І.В. Фінанси суб'єктів господарювання в умовах інституціональних перетворень: монографія. Тернопіль: Економічна думка. 2006. 388 с.
6. Мостенець С.В. Домогосподарство як домінуючий інститут розвитку держави. Наукові записки. Серія "Економіка". 2011. № 17. С. 240—245.
7. Перит І. Економічна сутність домогосподарств як учасників підприємницької діяльності. Економічний дискурс. 2019. № 3. С. 66—74.
8. Дмитриченко Л.І. Політична економія. Підручник. Донецьк: ТОВ "Східний видавничий дім". 2012. 712 с.
9. Піддубна Л.П. Документаційне забезпечення домогосподарств: Навч. посіб. Київ: Центр освіти третього віку. 2016. 56 с.
10. Черничко Т.В. Формування фінансових відносин в умовах еволюційних трансформаційних змін в економічній системі України. Регіональна економіка. 2011. № 3. С. 105—113.
11. Ярина А., Брежнєва-Єрмоленко О. Роль фінансів домогосподарств у ресурсному забезпеченні економіки. Економічний дискурс. Випуск 1. 2013. С. 117—120.
12. Тарасюк М.В. Роль та особливості функціонування фінансів домогосподарств у ринковій економіці. Інноваційна економіка. 2013. № 9. С. 11—16.
13. Ігнатова О.А. Фінанси домогосподарств у складі фінансової системи України. Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону: Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Красноармійськ, 20 грудня 2012 р.) / Красноармійський індустріальний інститут ДонНТУ. В 2-х томах. Т.1. Донецьк: "Світ книги", 2012. С. 140—143.
14. Про затвердження Класифікації інституційних секторів економіки України: Наказ Державної служби статистики України від 03 грудня 2014 № 378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0378832-14#Text> (дата звернення: 15.07.2025)
15. Чмерук Г.Г., Стороженко О.О. Сутність та визначення фінансових відносин суб'єктів господарювання. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2018. № 5. С. 91—99.
16. Макроекономіка: базовий курс: навч. посіб. / [проф. І.Й. Малий, проф. І.Ф. Радіонова, доц. Т.Ф. Кущенко, доц. Н.В. Федірко та ін.] Київ: КНЕУ, 2016. 246 с.
- household in the national economy: monograph], Donbas, Donetsk, Ukraine.
2. Kizyma, T.O. (2011), "Households finance: conceptual foundations of the theory and practice", Abstract of Doctoral dissertation, Money, finance and credit, Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine.
3. Stankevych, Yu.Yu. (2010), "The household in the market economic system and it's reflection in the world economic thought of the XX century", Ph.D. Thesis, The economic theory and the history of economic thought, Vadym Hetman Kyiv National Economic University, Kyiv, Ukraine.
4. Bohynia, D. and Burluts'kyj, S. (2014), "Household: a homeostatic approach", Ekonomichna teoriia, vol. 3, pp. 60—71.
5. Ziatkovs'kyj, I.V. (2006), Finansy sub'iektiv hospodariuvannia v umovakh instytutsional'nykh peretvoren': monohrafiia [Finances of economic entities under institutional transformations: monograph], Ekonomichna dumka, Ternopil, Ukraine.
6. Mostenets', S.V. (2011), "The household as a dominant institution of state development", Naukovi zapysky. Seriiia "Ekonomika", vol. 17, pp. 240—245.
7. Peryt, I. (2019), "Economic essence of households as participants of entrepreneurial activities", Ekonomichnyj dyskurs, vol. 3, pp. 66—74.
8. Dmytrychenko, L.I. (2012), Politychna ekonomiiia [Political economy], TOV "Skhidnyj vydavnychyj dim", Donetsk, Ukraine.
9. Piddubna, L.P. (2016), Dokumentatsijne zabezpechennia domohospodarstv [Documentary support of households], Tsentrv osvity tret'oho viku, Kyiv, Ukraine.
10. Chernychko, T.V. (2011), "Building of financial relations in terms of evolutionary transformational changes in Ukrainian economic system", Rehional'na ekonomika, vol. 3, pp. 105—113.
11. Yaryna, A. and Brezhnieva-Yermolenko, O. (2013), "The role of household finances in the resource provision of the economy", Ekonomichnyj dyskurs, vol. 1, pp. 117—120.
12. Tarasiuk, M.V. (2013), "The role and peculiarities of functioning of households' finances in market economy", Innovatsijna ekonomika, vol. 19, pp. 11—16.
13. Ihnatova, O.A. (2012), "Household finances within the financial system of Ukraine", Aktual'ni problemy ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku rehionuv [Current issues of economic and social development of the region], Krasnoarmiisk Industrial Institute of DonNTU, Donetsk, Ukraine, pp. 140—143.
14. State Statistics Service of Ukraine (2014), Order "On the Approval of the Classification of Institutional Sectors of the Economy of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0378832-14#Text> (Accessed 15 July 2025).
15. Chmeruk, H.H. and Storozhenko, O.O. (2018), "Essence and definition of financial relations of business entities", Derzhava ta rehiony. Seriiia: Ekonomika ta pidpriemnytstvo, vol. 5, pp. 91—99.
16. Malyj, I.J. Radionova, I.F. Kutsenko, T.F. Fedirko N.V. et al (2016), Makroekonomika: bazovyj kurs [Macroeconomics: basic course], KNEU, Kyiv, Ukraine.

References:

1. Zukhba, O.M. (2014), Instytut domohospodarstva v natsional'ni ekonomitsi: monohrafiia [The institution of the

Стаття надійшла до редакції 16.07.2025 р.